

5. Hamzah, N. and Ismail, M.N. (2008), "The Importance of Intellectual Capital Management in the Knowledge-based Economy", *Contemporary Management Research*, vol. 4, No. 3, pp. 237-262, available at: www.cmr-journal.org/article/download/.../2208 (access March 12, 2016).
6. Bontis, I. (1998), "Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models", *Management Decision*, vol. 36/2, pp. 63-76, available at: www.business.mcmaster.ca/.../nbontis/.../mdbContext (access February 27, 2016).
7. Pakes, A. and Griliches, Z. (1984), "Patents and R&D at the Firm Level: A First Look", *R&D, Patents, and Productivity*, University of Chicago Press, available at: <http://www.nber.org/chapters/c10044> (access March 7, 2016).
8. Sveiby, K-E. (1998), "Measuring Intangibles and Intellectual Capital – An Emerging First Standard", available at: <http://www.sveiby.com/articles/emergingstandard.html> (access March 13, 2016).
9. Shein, H.E. (1996), "Three cultures of management: the key to organizational learning", *Sloan Management Review*, vol. 38, available at: cmappublic.ihmc.us/.../Three%20cultures%... (access March 10, 2016).
10. De Long, D. (1997), "Building the Knowledge-Based Organization: How Culture Drives Knowledge Behaviors", available at: providersedge.com/.../Building_the_Knowledg... (access March 12, 2016).
11. Hylton, A. (2002), "The role of knowledge audit in corporate intranet design", available at: www.providersedge.com/.../Role_of_K_Audit... (access March 3, 2016).
12. Davenport, T. and Prusak, L. (1998), "Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know", *ACM: Ubiquity*, available at: www.kushima.org/is/wp.../Davenport_know.pdf... (access March 4, 2016).

УДК 005.336.1:005.21:658.1:621

ВПЛИВ ЧИННИКІВ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Швець Ю.О., к.е.н., викладач

*Запорізький національний університет,
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

yuliashvets@ukr.net

Фінансово-економічна криза вкрай негативно впливає на функціонування та розвиток підприємств машинобудування, діяльність яких відбувається за умов постійної зміни чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Фактори ринкового середовища зумовлюють негативний вплив на асортимент, якість, ціну, обсяг виробництва та реалізації продукції, спричиняють підвищення недобросовісної конкуренції, неефективне використання оборотних коштів, зменшення зацікавленості в кінцевих результатах діяльності, відсутність чітко сформованих завдань, цілей та мети діяльності, як результат підприємства машинобудування зацікавлені у покращенні фінансових показників шляхом раціонального використання оборотних коштів, створення механізму стратегічного управління ними, а також урахування рівня впливу чинників ринкового середовища на використання оборотних коштів. У зв'язку з цим важливу роль у створенні системи стратегічного управління оборотними коштами, розробці способів захисту від ризиків та загроз відіграє своєчасне врахування впливу чинників навколишнього середовища. Це дає змогу оцінити, проаналізувати рівень негативного впливу виявлених факторів на стратегічне управління оборотними коштами, покращити раціональність використання фінансових ресурсів, розробити засоби захисту від негативного впливу даних факторів, налагодити роботу кожного окремого підрозділу підприємства. При формуванні системи стратегічного управління оборотними коштами необхідно враховувати вплив факторів ринкового середовища, що дозволить мінімізувати витрати, ризики та отримати бажаний фінансовий результат. У статті досліджено, проаналізовано та систематизовано існуючі класифікації щодо зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпеченість підприємства оборотними коштами. Узагальнено підходи вчених до класифікації зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпеченість підприємства оборотними коштами та доповнено перелік зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стратегічне управління оборотними коштами. Запропоновано класифікувати фактори внутрішнього середовища на загальні і специфічні. Сформовано уявлення щодо ролі факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в діяльності підприємств.

Ключові слова: управління, стратегічне управління оборотними коштами, фактори зовнішнього середовища, фактори внутрішнього середовища, загальні та специфічні фактори.

ВЛИЯНИЕ ФАКТОРОВ ВНЕШНЕЙ И ВНУТРЕННЕЙ СРЕДЫ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ОБОРОТНЫМИ СРЕДСТВАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ

Швец Ю.А., к.э.н., преподаватель

*Запорожский национальный университет,
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

Финансово-экономический кризис крайне негативно влияет на функционирование и развитие предприятий машиностроения, деятельность которых происходит в условиях постоянного изменения факторов внутренней и внешней среды. Факторы рыночной среды обуславливают негативное влияние на ассортимент, качество, цену, объем производства и реализации продукции, вызывают повышение недобросовестной конкуренции, неэффективное использование оборотных средств, уменьшение заинтересованности в конечных результатах деятельности, отсутствие четко сформулированных задач, целей деятельности, как результат предприятия машиностроения заинтересованы в улучшении финансовых показателей путем рационального использования оборотных средств, создания механизма стратегического управления ими, а также учета уровня влияния факторов рыночной среды на использование оборотных средств. В связи с этим важную роль в создании системы стратегического управления оборотными средствами, разработке способов защиты от рисков и угроз играет своевременный учет влияния факторов окружающей среды. Это дает возможность оценить, проанализировать уровень негативного влияния выявленных факторов на стратегическое управление оборотными средствами, улучшить рациональность использования финансовых ресурсов, разработать средства защиты от негативного влияния данных факторов, наладить работу каждого отдельного подразделения предприятия. При формировании системы стратегического управления оборотными средствами необходимо учитывать влияние факторов рыночной среды, что позволит минимизировать расходы, риски и получить желаемый финансовый результат. В статье исследованы, проанализированы и систематизированы существующие классификации относительно внешних и внутренних факторов влияния на обеспеченность предприятия оборотными средствами. Обобщены подходы ученых к классификации внешних и внутренних факторов влияния на обеспеченность предприятия оборотными средствами и дополнен перечень внешних и внутренних факторов влияния на стратегическое управление оборотными средствами. Предложено классифицировать факторы внутренней среды на общие и специфические. Сформировано представление о роли факторов внешней и внутренней среды в деятельности предприятий.

Ключевые слова: управление, стратегическое управление оборотными средствами, факторы внешней среды, факторы внутренней среды, общие и специфические факторы.

THE INFLUENCE OF FACTORS EXTERNAL AND INTERNAL ENVIRONMENT ON THE STRATEGIC MANAGEMENT OF CIRCULATING ASSETS OF THE ENTERPRISES OF MECHANICAL ENGINEERING

Shvets Yu.O., Ph.D., lecturer

*Zaporizhzhya National University,
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The financial and economic crisis negatively affects the functioning and development of mechanical engineering, whose activity takes place in conditions of constant changes of internal factors and external environment. The market environment factors cause a negative impact on range, quality, price, production volume and sales, increase of unfair competition, inefficient use of working capital, reducing interest in the final results, the lack of clearly formulated objectives and activities, as a result, mechanical engineering are interested in improving financial performance through the efficient use of working capital, creation of mechanism of strategic management and the level of influence of factors of the market environment on the use of working capital. In this regard, an important role in the establishment of strategic working capital management, development of methods of protection from risks and threats plays a timely account of the influence of environmental factors. This gives the opportunity to evaluate, to analyze the level of negative influence of identified factors on strategic management of working capital, to improve the rational use of financial resources, to develop means of protection from the negative influence of these factors, to establish the performance of each individual division of the enterprise. In the formation of strategic working capital management must take into account the influence of factors of the market environment that will help to minimize spend, risks and generate desired financial results. The article researched, analyzed and systematized the existing classification concerning external and internal factors influencing the security of enterprise working capital. The article generalises approaches of scientists to classification of internal and external factors influencing the security of enterprise working capital and to complete the list of external and internal factors influencing strategic management of working capital. Proposed to classify the factors of the internal environment in general and the specific. Formed a view about the role of factors external and internal environment in business operations.

Key words: management, strategic management of working capital, factors of external environment, internal environment factors, general and specific factors.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За сучасного економічного розвитку вагоме значення для діяльності підприємств відіграє своєчасне врахування впливу факторів навколишнього середовища. Загалом чинники зовнішнього та внутрішнього середовища впливають на процес виробництва, раціональність розподілу та використання оборотних коштів, своєчасність прийняття управлінських рішень, на ефективність кожної сфери розвитку, тобто на діяльність підприємства загалом. Проблема погіршення результатів діяльності пов'язана з неефективним використанням, розподілом оборотних коштів, відсутністю механізму стратегічного управління ними, а також не врахуванням рівня впливу ринкових ризиків на процес стратегічного управління оборотними коштами. Тому сьогодні виокремлення внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на стратегічне управління оборотними коштами є передумовою налагодження виробничої діяльності, рентабельності, фінансової стійкості, протидії можливим загрозам та процвітання підприємства загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У вітчизняній та зарубіжній літературі досить ґрунтовно проаналізовані фактори впливу оточуючого середовища на діяльність підприємств, визначені можливі наслідки такого впливу, але не повною мірою досліджений вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на стратегічне управління оборотними коштами. Зокрема, класифікацію зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпеченість, ефективність використання, величину оборотних коштів висвітлюють у своїх працях такі науковці: Р. С. Сорока [1, с. 76], Г. О. Роганова [2], С. Ю. Кулакова, Д. М. Лозовський [3], Н. І. Гордієнко [4, с. 83], З. Є. Шершньова, С. В. Оборська [5, с. 38], Д. О. Горелов, С. Ф. Большенко [6, с. 25], Є. О. Мініна [7, с. 225]. Результати проведеного аналізу наукових праць характеризують наявність незначної кількості досліджень, відсутність єдиної точки зору щодо сутності та визначення впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на стратегічне управління оборотними коштами. Усе перелічене зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є дослідження, аналіз та систематизація існуючих підходів та класифікацій щодо зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпеченість підприємства оборотними коштами, узагальнення та доповнення зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стратегічне управління оборотними коштами. Формування уявлення щодо ролі факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в діяльності підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вагому роль у розвитку підприємств машинобудування відіграють фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, які безпосередньо впливають на процес виробництва, використання оборотних коштів, організаційну структуру та розвиток підприємства в цілому. Ознайомившись із чинниками зовнішнього та внутрішнього середовища, запропонованими вченими, ми дійшли висновку, що доцільно удосконалити існуючі чинники з урахуванням особливостей стратегічного управління оборотними коштами та специфіки діяльності підприємств машинобудування та, виходячи з цього, запропонували комплекс факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, котрі впливають на ефективність діяльності.

На ефективність формування, використання та управління оборотними коштами впливає чимало факторів зовнішнього та внутрішнього середовища [1, с. 76], тому детальніше розглянемо підхід кожного вченого щодо цього питання. Роганова Г. О. поділяє фактори впливу на загальні та специфічні [2]. До загальних, на її думку, належать зовнішні та внутрішні; специфічні залежать від виду діяльності, галузі застосування, процесу виробництва. Згрупуємо та відобразимо запропоновані автором фактори на рис. 1.

Рис. 1. Зовнішні фактори впливу на забезпеченість підприємства оборотними коштами
(згруповано автором на основі [2])

Автор цієї класифікації стверджує, що підприємство не здатне управляти факторами зовнішнього середовища, але повинно враховувати можливі зміни, вчасно пристосовуватися та реагувати на них. Водночас внутрішніми факторами підприємство здатне керувати (рис. 2), і до сфери такого впливу належить: організація, використання, спрямування, розподіл оборотних коштів; обсяг виробленої та реалізованої продукції; контроль за величиною оборотних коштів; тривалість виробничого процесу.

Рис. 2. Внутрішні фактори впливу на забезпеченість підприємства оборотними коштами
(згруповано автором на основі [2])

Також автор виокремлює специфічні фактори, але вони залежать від процесу діяльності підприємства. Фактори, виділені автором, заслуговують на увагу і їх потрібно враховувати в процесі збільшення масштабів виробництва, виходу на міжнародний ринок, підвищення

швидкості кругообігу оборотних коштів, уникнення кризових ситуацій та банкрутства, своєчасної розробки попереджувальних заходів за умов мінливості зовнішнього середовища. З точки зору С. Ю. Кулакової та Д. М. Лозовської, стан та величина оборотних коштів залежать від факторів, зображених на рис. 3.

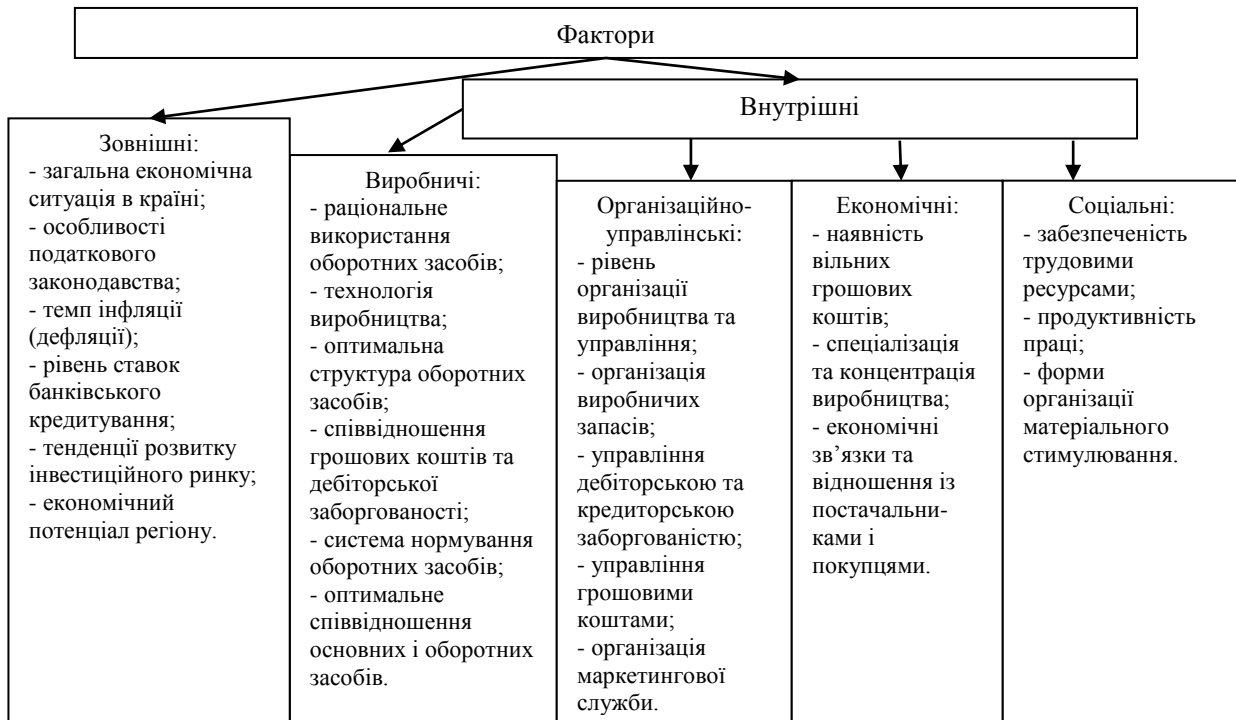

Рис. 3. Фактори впливу на ефективність використання оборотних засобів підприємства [3]

Учені наголошують, що важливу роль серед зовнішніх чинників відіграє взаємодія з постачальниками, споживачами, оскільки саме вони впливають на обсяг реалізованої продукції, залишки сировини на складах, величину дебіторської заборгованості. Крім того, підвищується якість продукції, покращується процес виробництва, залучається нове обладнання та зарубіжний досвід. Серед факторів внутрішнього середовища вагому роль відіграє стан основних фондів. Погіршення основних фондів призводить до підвищення витрат на обслуговування устаткування та ремонт, саме тому частина витрат переноситься на витрати майбутніх періодів, оскільки це впливає на величину оборотних засобів підприємства. Дещо схожої точки зору дотримувався Н. І. Гордієнко, який також виокремив фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, зображені на рис. 4.

Слід відзначити, що нехтування цими факторами може спричинити банкрутство. Тому їх потрібно враховувати в процесі діяльності, аби мати можливість своєчасно вжити заходів щодо оздоровлення, вивести підприємство з кризи, підвищити рівень платоспроможності, налагодити процес розподілу і використання оборотних коштів.

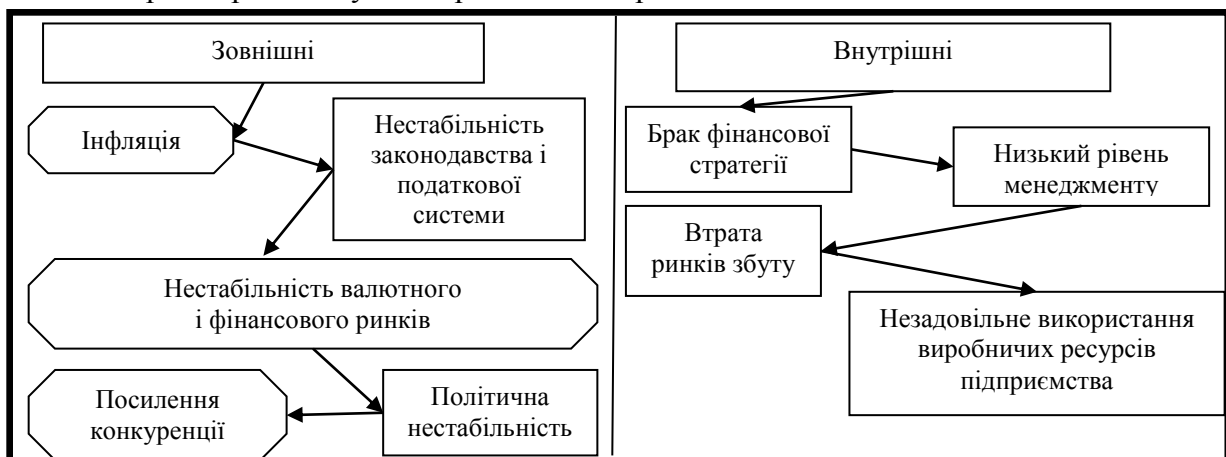

Рис. 4. Фактори впливу на величину оборотних коштів (згруповано автором на основі [4, с. 83])

Також поширеною є класифікація факторів зовнішнього середовища за групами, зображеними на рис. 5.

Шершньова З. Є. відносить до чинників зовнішнього середовища: стан економіки та ринків (економічні фактори); діяльність уряду (політико-інституційні фактори); структурні тенденції; науково-технічні тенденції; природно-екологічна складова; тенденції ресурсного забезпечення; демографічні тенденції; соціально-культурна складова; несподіванки стратегічного характеру і можливі горизонти стратегічного планування; міжнародне середовище [5, с. 38].

Економічні	• Фактори, що пов'язані з обігом грошей, товарів, інформації та енергії.
Політичні	• Фактори, що впливають на політичні погляди та поділяють людей на окремі політичні групи і знаходять вираження в діяльності та прийнятті рішень місцевими органами влади і уряду.
Соціально-демографічні	• Впливають на рівень і тривалість життя людей, а також формують їхню ціннісну орієнтацію.
Технологічні	• Пов'язані з розвитком техніки, обладнання, інструментів, процесів обробки та виготовлення продуктів, матеріалів, технологій.
Конкуренція	• Відбивають майбутні та поточні дії конкурентів, зміни в частках ринків, концентрації конкурентів.
Географічні	• Пов'язані з розміщенням, топографією місцевості, кліматом і натуральними ресурсами.

Рис. 5. Групи факторів зовнішнього середовища [6, с. 25]

З точки зору Є. О. Мініної, вплив зовнішніх чинників визначається територіальним положенням, розміром підприємства, якістю управління, галузевою структурою [7, с. 225]. Автор систематизував основні фактори зовнішнього середовища, подані в табл. 1.

Таблиця 1 – Напрями оцінки дії зовнішніх чинників на підприємство

Політичні	Технологічні	Соціокультурні	Економічні
Зміни положення України на світовій арені	Державна промислова політика	Зміни базових цінностей	Динаміка змін в економіці
Зміни владних структур	Тенденції в сфері НДДКР	Зміни рівня життя	Зміни ставки НБУ
Відносини з органами влади	Нові технічні рішення	Екологічні зміни	Інфляційні процеси
Зміни законодавства	Нові продукти	Демографічні зміни	Основні зовнішні витрати
Державне регулювання	Нові технології	Зміни структури доходів і витрат населення	Економічні стратегічні альянси
Форс-мажорні обставини			

Примітка. Джерело [7, с. 225]

У статті [7, с. 225] звертається основна увага на чинники зовнішнього середовища, а особливо на роль та значення економічних факторів. Проте внутрішні чинники відіграють не менш важливу роль у процесі визначення сильних та слабких сторін діяльності, прогнозу внутрішнього становища, формування конкурентних переваг з метою ефективної діяльності. Слід зазначити, що фактори зовнішнього середовища сприяють розвитку підприємства або

створюють загрози, у той час, як фактори внутрішнього середовища виявляють сильні і слабкі сторони або переваги та недоліки. Тому в процесі стратегічного управління необхідний баланс між позитивними та негативними факторами впливу на діяльність підприємств.

Існує чимало класифікацій факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, за якими можна аналізувати результати діяльності, прогнозувати тенденції розвитку. Під час дослідження ми дійшли висновку, що між всіма факторами впливу на оборотні кошти є багато спільних рис, але присутні і суттєві відмінності. Звичайно, всі фактори потрібно брати до уваги при здійсненні стратегічного управління, але необхідно виокремити найвагоміші, які керівництву слід враховувати у процесі управління оборотними коштами. За таких умов для створення ефективної стратегії управління оборотними коштами дії керівників та персоналу повинні бути злагодженими. На нашу думку, при визначенні факторів зовнішнього та внутрішнього середовища слід враховувати динамічність та швидкість зміни факторів, рівень їх взаємодії, забезпеченість необхідною інформацією та її достовірність, кількість зв'язків між факторами, складність системи факторів, що впливають на підприємство [5, с. 37-42].

Отже, ознайомившись із запропонованими чинниками зовнішнього та внутрішнього середовища, ми вважаємо за доцільне удосконалити їх з урахуванням особливостей стратегічного управління оборотними коштами та специфіки діяльності підприємств і, виходячи з цього, пропонуємо комплекс факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які чинять вплив на ефективність та результати діяльності (рис. 6, 7).

Рис. 6. Зовнішні фактори впливу на стратегічне управління оборотними коштами
(розроблено автором на основі [8, с. 238-240; 4, с. 83; 6, с. 25; 3; 7, с. 225; 2; 9, с. 73-74; 5, с. 38])

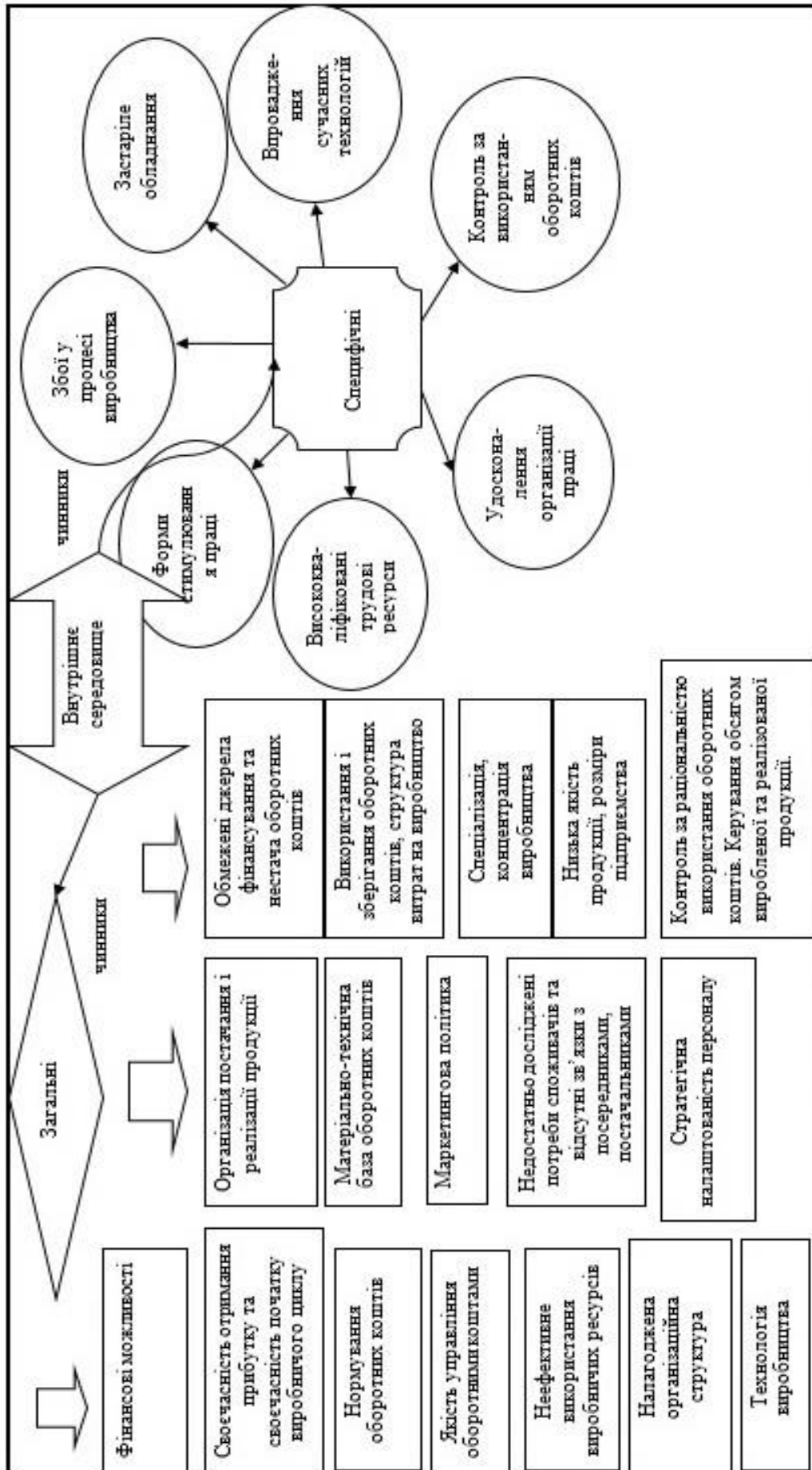

Рис. 7. Внутрішні фактори впливу на стратегічне управління оборотними коштами (розроблено автором на основі (8, с. 238-240; 4, с. 83; 6, с. 25; 3; 7, с. 225; 2; 5, с. 38))

На думку О. Л. Трухан, внутрішнє середовище – це сукупність факторів, що визначають процеси діяльності підприємства. Це виробництво, маркетинг, фінанси, персонал тощо [10, с. 138]. Водночас В. О. Зубенко, О. В. Маковоз, І. В. Токмакова, О. В. Шраменко наголошують, що чинники внутрішнього середовища сприяють досягненню довгострокової прибутковості та контролюються з боку персоналу [11, с. 79].

Основне призначення аналізу зовнішнього середовища – виділити суттєві фактори, що найбільшою мірою впливають на успіх діяльності підприємства, і постійно контролювати їх зміни з метою передбачення нових можливостей та потенційних загроз [10, с. 138]. У процесі конкурентної боротьби важливе значення мають внутрішні можливості, які розкриваються на підставі аналізу внутрішнього середовища [12, с. 20].

Зважаючи на проведені дослідження, запропоновані чинники внутрішнього середовища ми класифікували на загальні і специфічні, які включають особливості процесу використання та управління оборотними коштами. Ці фактори дають змогу краще зрозуміти цілі, створити робочі місця та соціальні гарантії для персоналу, створюють можливість участі в розподілі прибутку, контролювати обсяг виробленої та реалізованої продукції, визначати забезпеченість власними оборотними коштами, тривалість фінансового та операційного циклу. Своєю чергою, сформовані фактори зовнішнього середовища необхідно брати до уваги при плануванні напрямків роботи, вибору галузі діяльності, розробленні стратегії, налагодженні відносин з підприємствами та державою, а також об'єднувати позитивні та негативні прояви цих факторів, перетворювати загрози та ознаки кризових ситуацій у сприятливі можливості розвитку в майбутньому.

Варто відзначити, що дослідження внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства дозволяють визначити його конкурентну позицію – положення, яке підприємство займає у своїй галузі, на певному сегменті ринку відповідно до результатів своєї діяльності і своїх переваг та недоліків порівняно з іншими підприємствами [11, с. 79]. Дотримуючись перерахованих факторів у процесі діяльності, підприємства мають змогу, перш за все, сформувані комплексні підходи для вирішення можливих проблем, розробити методику оцінки ефективності використання та управління оборотними коштами, визначити їхню вартість, підвищити рівень контролю та захисту оборотних коштів, удосконалити систему стратегічного управління оборотними коштами, підвищити рівень інформаційного забезпечення, розробити нову продукцію та запропонувати систему послуг і напрямків щодо використання оборотних коштів. Враховуючи всі ці фактори, підприємства машинобудування забезпечують собі стійке та надійне положення на міжнародному ринку.

ВИСНОВКИ

Основний науковий результат проведеного дослідження полягає в тому, що розглянуто існуючі підходи до класифікації зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на стратегічне управління оборотними коштами. Визначено, що ефективність виробництва, рівень фінансової стійкості, безпека розвитку, конкурентоспроможність й ефективна діяльність підприємств залежать від своєчасного врахування, оцінки факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Узагальнено та визначено перелік факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. Автором статті розглянуто та запропоновано класифікувати фактори внутрішнього середовища як загальні і специфічні. Зокрема, фактори внутрішнього середовища дають змогу краще зрозуміти цілі організації, створити робочі місця та соціальні гарантії для персоналу, створюють можливість участі в розподілі прибутку, а не лише здійснювати виробництво та постачання продукції на зовнішній ринок. Своєю чергою, сформовані фактори зовнішнього середовища необхідно брати до уваги при плануванні напрямків роботи, вибору галузі діяльності, розробленні стратегії, місії та цілей організації, налагодженні відносин з іншими підприємствами та державою, а також потрібно об'єднувати позитивні та негативні прояви цих факторів, перетворювати можливі загрози та ознаки кризових ситуацій у сприятливі можливості розвитку в майбутньому.

Зазначені фактори дають змогу створити сприятливі умови для розвитку підприємства, розробити заходи щодо протидії чи усунення негативних наслідків від впливу загроз ринкового середовища. Отже, досліджуючи сьогоденний стан стратегічного управління на підприємствах машинобудування, можна стверджувати, що для забезпечення ефективної діяльності всіх підрозділів та з метою поліпшення раціональності використання існуючих фінансових ресурсів необхідно враховувати запропоновані фактори внутрішнього та зовнішнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорока Р. С. Фактори впливу на забезпеченість торговельних підприємств оборотним капіталом / Р. С. Сорока // Фінанси України. — 2003. — № 10. — С. 76—83.
2. Роганова Г. О. Фактори впливу на забезпеченість виробничо-торговельних підприємств оборотними коштами [Електронний ресурс] / Г. О. Роганова // Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/10_135036.doc.htm.
3. Кулакова С. Ю. Методологічні аспекти управління оборотними засобами підприємства [Електронний ресурс] / С. Ю. Кулакова, Д. М. Лозовський // Ефективна економіка. — 2013. — № 11. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2516>.
4. Гордієнко Н. І. Фінанси підприємств : конспект лекцій (для студентів 4 курсу денної і заочної форм навчання напряму підготовки 0502 «Менеджмент» спеціальності 6.050200 / Н. І. Гордієнко. — Х. : ХНАМГ, 2009. — 115 с.
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. — К. : КНЕУ, 1999. — 384 с.
6. Горєлов Д. О. Стратегія підприємства : навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. О. Горєлов, С. Ф. Большенко. — Х. : Вид-во ХНАДУ, 2010. — 133 с.
7. Мініна Є. О. Показники в системі стратегічного управління затратами / Є. О. Мініна // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — № 4 (47). — С. 224—228.
8. Белова О. І. Детермінанти мотиваційного механізму стратегічного управління в торговельних мережах: класифікація та особливості / О. І. Белова // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-вироб. журнал. Серія : Маркетинг в ринкові відносини. — 2013. — № 6 (44). — С. 235—241.
9. Швець Ю. О. Зовнішні фактори впливу на ефективність стратегічного управління оборотними коштами на підприємствах машинобудування / Ю. О. Швець // Проблеми економіки та менеджменту: оцінка та перспективи вирішення : Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 26—27 верес. 2014 р. — Львів : ЛЕФ, 2014. — Ч. 2. — С. 72—75.
10. Трухан О. Л. Стратегічний аналіз у системі управління підприємствами [Електронний ресурс] / О. Л. Трухан // Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки. — 2009. — № 1 (47). — С. 137—140. — Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/2152/1/27.pdf>.
11. Стратегічне управління : навч. посіб. / [Дикань В. Л., Зубенко В. О., Маковоз О. В. та ін.]. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 272 с.
12. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко. — К. : Алерта, 2006. — 404 с.

REFERENCES

1. Soroka, R.S. (2003), “The factors influencing the supply of commercial enterprises working capital”, *Finansy Ukrainy*, no. 10, pp. 76-83.
2. Rohanova, H.O. (2013), “Factors of influence on the security production and trading enterprises working capital”, available at: www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/10_135036.doc.htm (access February 26, 2016).
3. Kulakova, S.Yu. and Lozovskyi, D.M. (2013), “Methodological aspects managing circulating assets of the enterprise”, *Efektivna ekonomika*, no. 11, available at: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2516 (access February 26, 2016).
4. Hordiienko, N.I. (2009), *Finansy pidpriemstv* [Finance companies], lecture notes, KhNAMH, Kharkiv, Ukraine.
5. Shershnova, Z.Ie. and Oborska, S.V. (1999), *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine.
6. Horielov, D.O. and Bolshenko, S.F. (2010), *Stratehiia pidpriemstva* [Enterprise strategy], tutorial, KhNADU, Kharkiv, Ukraine.

7. Minina, Ie.O. (2012), "The indicators in the system of strategic cost management", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 4(47), pp. 224-228.
8. Bielova, O.I. (2013), "Determinants of the motivational mechanism of strategic management in retail chains: classification and features", *Innovative economy. Ser.: Marketynh v rynkovi vidnosyny*, no. 6(44), pp. 235-241.
9. Shvets, Yu.O. (2014), "External factors of influence on efficiency of strategic management of circulating assets at the enterprises of mechanical engineering", *Problemy ekonomiky ta menedzhmentu: otsinka ta perspektyvy vyrishennia. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia* [Problems of Economics and management: assessment and challenges. International scientific-practical conference], Lviv, LEF, September 26-27, 2014, part 2, pp. 72-75.
10. Trukhan, O.L. (2009), "Strategic analysis in the management system of enterprises", *Visnyk ZhDTU. Ser.: Ekonomichni nauky*, no. 1(47), pp. 137-140, available at: https://ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/econom/1_47/ (access February 26, 2016).
11. Dykan, V.L., Zubenko, V.O., Makovoz, O.V. et al. (2013), *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management], tutorial, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
12. Hordiienko, P.L. (2006), *Stratehichnyi analiz* [Strategic analysis], tutorial, Alerta, Kyiv, Ukraine.

УДК 338.48:346.5

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Яровий В.Ф., к.е.н., доцент

*Херсонський державний університет
Україна, 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27*

lawyer75@rambler.ru

У статті проводиться аналіз законодавчої бази України, яка стосується правових, економічних, суспільних відносин у сфері туризму. Автор виділяє основні нормативні документи, які регулюють діяльність суб'єктів туристичного бізнесу. У дослідженні створюється загальна картина правових відносин у галузі. При цьому розглядаються основні нормативні документи. Автор окремо розглядає такі законодавчі акти, як Закон України «Про туризм», «Про курорти», «Про захист прав споживачів», тим самим виділяючи основні напрями державного регулювання української туристичної галузі. Водночас проводиться докладний аналіз двох документів: Господарського та Цивільного кодексів України з виокремленням основних положень, які стосуються вітчизняної туристичної галузі. Автор також аналізує наукову літературу, у якій приділено значну увагу формуванню законодавчої бази. При цьому дослідник виділяє напрацювання науковців, які розглядають етапи становлення юридичної бази туристичної галузі та механізми її впровадження. У статті виділяються основні види туризму України та їх регламентування в законодавстві держави. Окремо автор наголошує на перспективах подальшого розвитку правових відносин між державою та туристичним бізнесом. При цьому державні органи влади намагаються законодавчо підтримати розвиток різних типів туризму, які є популярними серед внутрішніх та іноземних туристів. Сьогодні деякі нормативні акти потребують доповнення, що дозволить більш активно впроваджувати нові технології та способи введення туристичного бізнесу і в Україні, і в окремих регіонах.

Ключові слова: туризм, Закон України, бізнес, підприємництво, нормативні акти.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Яровой В.Ф., к.э.н., доцент

*Херсонский государственный университет
Украина, 73000, г. Херсон, ул. 40 лет Октября, 27*

В статье проводится анализ законодательной базы Украины, которая касается правовых, экономических, общественных отношений в сфере туризма. Автор выделяет основные нормативные документы, которые регулируют деятельность субъектов туристического бизнеса. Автор отдельно рассматривает такие законодательные акты, как Закон Украины «О туризме», «О курортах», «О защите прав потребителей», тем